

УДК 343.1
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2023.23>

О. Ю. Маринич
orcid.org/0009-0006-9303-8180
ад'юнкт

Донецького державного університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА РОЗУМНИЙ СТРОК ДОСУДОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Постановка проблеми. Відповідно до ст. 28 Кримінального процесуального кодексу України (далі КПК України) під час кримінального провадження кожна процесуальна дія або процесуальне рішення повинні бути виконані або прийняті в розумні строки. Розумними вважаються строки, що є об'єктивно необхідними для виконання процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень. Розумні строки не можуть перевищувати строки виконання окремих процесуальних дій або прийняття окремих процесуальних рішень визначених КПК України [1]. Проблемними аспектами забезпечення права на розумний строк є недосконалість правового регулювання зупинення та відновлення досудового кримінального провадження та перебіг строків досудового кримінального провадження в період дії правового режиму воєнного стану. Тому вкрай актуальним питанням є наукове дослідження окремих аспектів забезпечення права на розумний строк досудового кримінального провадження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тематику забезпечення права на розумний строк досліджували такі науковці: О.А. Банчук, Н.Р. Бобечко, Л.М. Лобойко, Т.О. Лоскутов, Є.В. Расчотнов, Д.В. Сімонович, О.Ю. Татаров, Г.К. Тетерятник, О.М. Федорів та інші. Вчені-процесуалісти не акцентували достатньо уваги на дослідженні впровадження судового контролю за законністю підстав та процесуального порядку зупинення та відновлення досудового розслідування, правовій регламентації кількості прийняття стороною обвинувачення процесуальних рішень щодо зупинення та відновлення досудового розслідування, проблемних аспектах зупинення та відновлення досудового розслідування в період дії правового режиму воєнного стану. Дослідження цих питань має суттєве значення для більш якісного забезпечення права на розумний строк досудового кримінального провадження.

Метою цієї роботи є дослідження окремих аспектів забезпечення права на розумний строк досудового кримінального провадження. Для досягнення цієї мети необхідно проаналізувати особливості забезпечення права на розумний

строк при застосуванні інституту зупинення та відновлення досудового розслідування та особливості забезпечення права на розумний строк в період дії правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 6 Європейської конвенції з прав людини 1950 р. (далі ЄКПЛ) кожна особа має право на справедливий та публічний розгляд її справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення [2]. Автори Л.М. Лобойко, О.А. Банчук «розумний строк» визначають як найкоротший і достатній (без невинуватих зволікань) строк формування кримінального обвинувачення під час досудового розслідування, розгляду і вирішення такого обвинувачення судом [3, с. 79].

Параметр «розумні строки» чітко пов'язаний з категорією ефективності кримінального провадження. Окремі науковці вказують, що у цільовому аспекті ефективність досудового розслідування є досягнення прогнозованого результату (підсумкового процесуального рішення у досудовому кримінальному провадженні, і досягнення цього результату має бути забезпечено умовами законності та пропорційності обмеження прав людини) [4, с. 172]. Вважаємо за доцільне додати, що ефективність розслідування дійсно визначається досягненням прогнозованого результату (прийняття остаточного рішення щодо особи на стадії досудового розслідування), однак такий прогнозований результат має бути досягнутий ще й в оптимальні (розумні) строки.

Право на розгляд офіційно висунутого кримінального обвинувачення упродовж розумного строку ґрунтується на постулаті про те, що особа, проти якої висунуто обвинувачення, не повинна протягом тривалого часу чекати доки воно, а разом з ним і доля людини, буде остаточно вирішене постановленням виправдувального чи обвинувального вироку суду [3, с. 77-78]. Розумність тривалості провадження повинна визначатись у світлі відповідних обставин справи та з огляду на критерії, передбачені прецедентною практикою Європейського суду з прав людини (далі ЄСПЛ), зокрема складність справи, пове-

дінка заявника, а також органів влади, пов'язаних зі справою [5].

Аналогічні критерії для визначення розумності строків кримінального провадження визначені у КПК України, відповідно до норм ч. 3 ст. 28 останнього такими критеріями є: складність кримінального провадження, яка визначається з урахуванням кількості підозрюваних, обвинувачуваних та кримінальних правопорушень, щодо яких здійснюється провадження, обсягу та специфіки процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування тощо; поведінка учасників кримінального провадження; спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень [1].

ЄСПЛ у своїх рішеннях зазначає, що у кримінальних справах «розумний строк», передбачений ст. 6 ЄКПЛ, починається з того часу, коли особі було пред'явлено обвинувачення: це може статись як до моменту розгляду справи в суді, так і з дня арешту, дня, коли відповідна особа була офіційно повідомлена, що проти неї висунуте обвинувачення у справі, або з дня, коли було розпочато попереднє слідство. «Обвинувачення» відповідно до положень статті 6 параграфу 1 може бути визначено як «офіційне повідомлення, надане особі уповноваженими представниками влади, в підтвердження того, що вона вчинила злочин», визначення, яке також відповідає критерію, що «ситуація (підозрюваного) суттєво погіршилась» [5]. У справі «Foti and others v. Italy» ЄСПЛ навів ширше розуміння цього визначення, включивши до нього також «інші підстави, що підтверджують це звинувачення і можуть спричинити серйозні наслідки, що можуть ускладнити становище підозрюваного» (видання ордеру на арешт, обшук приміщення чи особистий обшук) («Serves v. France»). Офіційним повідомленням про обвинувачення також є початок досудового слідства проти конкретної особи чи арешт банківських рахунків конкретної особи («Ringelsen v. Austria») [3, с. 58-59].

Д.В. Сімонович пише, що «розумність» тривалості досудового кримінального провадження слід оцінювати в кожному випадку відповідно до конкретних обставин справи, що впливають на часові межі діяльності слідчого у кримінальній справі. «Розумна» тривалість досудового слідства починається після: винесення постанови про порушення кримінальної справи; фактичного затримання особи; допиту підозрюваного; притягнення особи як обвинуваченого; допиту особи як свідка, якщо з протоколу допиту вбачається, що на момент допиту слідчий уже мав підозри щодо причетності допитуваного до конкретного злочину [6, с. 216]. Розумність строку означає відсутність зволікання, максимально можливу швидкість виконання відповідних процедур, але

не на шкоду належному здійсненню кримінального провадження. За будь-яких обставин строк досудового слідства не повинен перевищувати меж необхідності [7, с. 749-750].

Відповідно до вітчизняного законодавства «розумний строк», передбачений ст. 6 ЄКПЛ, починається з моменту повідомлення особі про підозру або ж з моменту затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Тобто, український законодавець більш вузько підходить до категорії «розумний строк» та до моменту початку його перебігу у кримінальному провадженні, що може негативно відобразитися на забезпеченні права людини на розумний строк досудового кримінального провадження.

Окрім невиправдано вузького підходу українського законодавця до категорії «розумний строк», у КПК України унормований інститут зупинення та відновлення досудового розслідування, що також безпосередньо впливає на забезпечення права людини на розумний строк досудового кримінального провадження.

Інститут зупинення та відновлення досудового кримінального провадження тісно пов'язаний з встановленими законом кримінальними процесуальними строками. Як пише Є.В. Расчотнов, під час розслідування кримінального правопорушення іноді виникають об'єктивні обставини, що перешкоджають у встановленні законом строки та відповідно до процесуальної форми закінчити досудове розслідування. Тимчасові перешкоди пов'язані з поведінкою підозрюваного та можуть бути результатом його умисних дій або ж настати неусвідомлено, поза його волею. Саме виникнення цих обставин обумовлює існування інституту зупинення досудового розслідування [8, с. 30].

Під зупиненням досудового розслідування у кримінальному провадженні, слід розуміти основане на визначених у законі підставах, обґрунтоване процесуальне рішення прокурора або слідчого за погодженням із прокурором, що зупиняє перебіг процесуальних строків і проведення окремих слідчих (розшукових) дій, за умов ужиття всіх можливих процесуальних і непроцесуальних заходів задля усунення наявних обставин, що перешкоджають закінченню розслідування [8, с. 67-68].

Таким чином, метою впровадження інституту зупинення та відновлення досудового розслідування у кримінальній процес є саме зупинення процесуальних строків на стадії досудового розслідування за наявності підстав, визначених законом. Разом з тим, справедливою є точка зору Т.О. Лоскутова який вказує, що правове регулювання зупинення досудового розслідування обумовлює ризик порушення права на розумні

строки кримінального провадження (права на справедливий судовий розгляд) та ризик зниження ефективності кримінального процесу [9, с. 13].

Порядок зупинення та відновлення досудового розслідування передбачений главою 23 КПК України. Так, відповідно до ст. 280 КПК України досудове розслідування може бути зупинене (виключно після повідомлення особі про підозру) у разі, якщо: підозрюваний захворів на тяжку хворобу, яка перешкоджає його участі у кримінальному провадженні; оголошено в розшук підозрюваного; слідчий суддя відмовив у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування; наявна необхідність виконання процесуальних дій у межах міжнародного співробітництва; наявні об'єктивні обставини, що унеможливають подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану; уповноваженим органом прийнято рішення про передачу підозрюваного для обміну як військовополоненого та підозрюваним надано письмову згоду на проведення такого обміну [1].

Законодавством передбачена можливість зупинення досудового розслідування, що має наслідком переривання перебігу процесуального строку. Така можливість дозволяє «регулювати» жорсткий строк досудового розслідування у бік його збільшення [3, с. 79]. Це призводить до порушення права особи на судовий розгляд обвинувачення щодо неї упродовж розумного строку, що є складовою права на справедливий судовий розгляд [10, с. 102].

Т.О. Лоскутов у своєму монографічному дослідженні наголошує, що наявність норм, передбачених ст. 280 КПК України є виявом невідповідності предмету регулювання КПК України та предмету регулювання європейських стандартів у частині забезпечення права на справедливий судовий розгляд. Автор зауважує, що незважаючи на вимогу ст. 6 ЄКПЛ щодо дотримання розумного строку кримінального провадження, положення ст. 280 КПК України уможливають тимчасове призупинення перебігу строку, рішення про яке сторона обвинувачення можуть приймати невизначену кількість разів та на будь-який проміжок часу. Науковець підкреслює, що у разі прийняття такого рішення ретельність та інтенсивність розслідування закономірно зменшується, а відтак – збільшується фактичний проміжок часу від отримання інформації про кримінальне правопорушення до розгляду обвинувачення незалежним і безстороннім судом [10, с. 101]. Дослідник констатує, що сам по собі інститут зупинення строку досудового розслідування не сприяє ефективності розслідування обставин вчиненого кримінального правопорушення. Законодавчі приписи стосовно зупи-

нення розслідування не сприяють нормативному забезпеченню стандарту «зразкова сумлінність», а відтак – ефективності досудового розслідування [11, с. 467].

З наведеною позицією слід погодитись, оскільки можливість сторони обвинувачення безконтрольно зупиняти строки досудового розслідування невизначену кількість разів та на невизначений час створює умови для зловживання повноваженнями стороною обвинувачення, що не сприяє дотриманню прав і свобод особи у кримінальному провадженні.

ЄСПЛ у своєму рішенні «Меріт проти України» зазначив, що затягування кримінального провадження без виправданих затримок негативно впливає на права підозрюваної особи, оскільки протягом усього часу розслідування особа перебуває у стані невизначеності про долю кримінального провадження проти неї. При цьому не беруться до уваги ті обставини, що особа може вільно пересуватись чи самостійно обрати собі місце проживання [5].

Окремі науковці стверджують, що органи досудового розслідування використовували та продовжують застосовувати процесуальні норми стосовно зупинення досудового розслідування для збереження строків досудового кримінального провадження [12, с. 100]. Національним законодавством передбачені виключні випадки зупинення та відновлення досудового розслідування. Додаткових «обмежуючих» параметрів щодо зупинення та відновлення досудового розслідування законом не встановлено. Це означає, що органи кримінального переслідування при формальній наявності підстав задля збереження строків досудового розслідування законно можуть зупиняти та відновлювати перебіг процесуальних строків розслідування невизначену кількість разів та при цьому позбавлені будь-якого стороннього об'єктивного та незалежного контролю.

З метою уникнення свавілля та безпідставних випадків зупинення та відновлення досудового кримінального провадження вважаємо за доцільне запропонувати внести зміни до кримінального процесуального закону, якими регламентувати максимальну кількість зупинень та відновлень досудового розслідування. Уявляється, що така кількість не має перевищувати п'яти разів.

Адже через неодноразове зупинення та відновлення стороною обвинувачення перебігу досудового розслідування втрачається сенс правового регулювання жорсткого строку досудового провадження. Чітко визначений процесуальними нормами строк досудового розслідування покликаний забезпечити неможливість затягування строків досудової діяльності за умови відсутно-

сті постійного судового контролю на цій стадії кримінального провадження. Але про досягнення зазначеного результату важко вести мову при унормуванні необмеженого дозволу стосовно збільшення часових меж досудового розслідування [12, с. 101-102].

Також деякі автори відмічають, що незаконне, необґрунтоване зупинення провадження та подальше скасування постанови про зупинення може призвести до негативних наслідків – необхідності закриття провадження за наявності даних про вчинене кримінальне правопорушення [13, с. 704]. Таким чином, одна помилка сторони обвинувачення може мати наслідком не притягнення винної особи до кримінальної відповідальності. З огляду на значущість прийняття рішення про зупинення досудового кримінального провадження вбачається, що дане рішення має прийматись не одноособово стороною обвинувачення, а як мінімум забезпечуватись стороннім неупередженим контролем.

Для забезпечення права людини на розумний строк досудового кримінального провадження, а також з метою уникнення вищезазначених негативних наслідків щодо «вимушеного» закриття кримінального провадження вважаємо, що ідея стосовно запровадження судового контролю за зупиненням досудового розслідування виглядає вдалою. Прийняття такого рішення слідчим суддею буде більш виваженим та неупередженим. При цьому, процедуру відновлення досудового кримінального провадження (за постановою слідчого, прокурора) пропонуємо залишити без змін. Факт відновлення розслідування знову «запускає» відлік процесуальних строків (що «грає» не на користь сторони обвинувачення), що є позитивним для підозрюваної особи та відповідно не буде потребувати судового контролю.

Отже, відсутність судового контролю за прийняттям рішення про зупинення досудового кримінального провадження та відсутність правової регламентації щодо кількості зупинень та відновлень розслідування призводить до формального та необґрунтованого збільшення строків досудового розслідування, внаслідок чого порушується право на розумний строк досудового кримінального провадження. У зв'язку з цим, вказані законодавчі прогалини потребують внесення нормативних змін та доповнень.

Не менш проблемним аспектом у контексті забезпечення права на розумний строк на стадії досудового розслідування є зупинення досудового розслідування за наявності об'єктивних обставин, що унеможливають подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану.

Відповідно до ч. 3 ст. 7 КПК України зміст і форма кримінального провадження в умовах

воєнного стану повинні відповідати загальним засадам кримінального провадження з урахуванням особливостей здійснення кримінального провадження, визначених розділом IX-1 [1].

Умови проведення воєнних дій на території України ускладнюють ефективну реалізацію положень кримінального процесуального законодавства. Це, зокрема, стосується нормативних приписів, що регламентують процесуальні строки у кримінальному провадженні під час правового режиму воєнного стану [9, с. 11].

До умов зупинення досудового розслідування за наявності об'єктивних обставин, що унеможливають подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану (п. 4 ч. 1 ст. 280 КПК), належать: оголошення указом Президента України воєнного стану та його затвердження Верховною Радою України; продовження указом Президента України воєнного стану та його затвердження Верховною Радою України; вирішення прокурором питання про продовження строку тримання підозрюваного під вартою; винесення прокурором постанови про зупинення досудового розслідування [14, с. 29-30].

У змісті ст. 615 КПК України вказано, що у разі введення воєнного стану та якщо відсутня об'єктивна можливість подальшого проведення, закінчення досудового розслідування та звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотанням про звільнення особи від кримінальної відповідальності – строк досудового розслідування у кримінальному провадженні зупиняється на підставі вмотивованої постанови прокурора з викладом відповідних обставин та підлягає поновленню, якщо підстави для зупинення перестали існувати [1].

Недоліки правової регламентації строків досудового розслідування в період воєнного стану обумовлюють ризик зниження ефективності досудового розслідування та необхідність виконання формальних, «письмових» процедур щодо складання процесуальних документів про зупинення, відновлення досудового розслідування і продовження строків досудового розслідування [9, с. 16].

Вимога проведення ефективного розслідування має дотримуватися в обстановці воєнного стану, що означає виконання відповідних стандартів здійснення ефективного розслідування у кримінальному провадженні [11, с. 466]. Адже встановлення розумних строків дозволяє активізувати дії сторони обвинувачення з проведення досудового розслідування або, якщо їй не вдається довести наявність складу кримінального правопорушення у певний строк, ставить їх в умови, коли вони вимушені закрити кримінальне провадження [7, с. 751].

Непорушність під час воєнного стану міжнародно-правової вимоги щодо проведення ефективного (ретельного та оперативного) розслідування ставить під сумнів правове регулювання зупинення досудового розслідування у зв'язку з відсутністю можливості здійснення кримінальної процесуальної діяльності, тому що врегулювання зупинення досудового розслідування може негативно позначатися на ефективності розслідування [9, с. 14]. Т.О. Лоскутов вважає, що розумний строк досудового розслідування є більш релевантним обставині проведення бойових дій, аніж граничний (чітко встановлений) строк досудового розслідування, оскільки під час врегулювання винятково розумного строку для проведення досудового розслідування стане непотрібним виконувати великий обсяг формальної, «письмової» роботи щодо складання процесуальних документів про зупинення та відновлення строків досудового розслідування, продовження строків досудового розслідування. Унормування лише розумного (гнучкого) строку для проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану сприятиме ефективності розслідування обставин учинення кримінального правопорушення. Бо строк досудового провадження в такому випадку не буде зупинятися (можливо, неодноразово) на невизначений час, а визначатиметься конкретними обставинами здійснення кримінального провадження [9, с. 15]. Протилежну позицію займає О.М. Федорів, який вказує, що ідея про загальний розумний строк (без граничних строків) у період воєнного стану навряд є реальною. Автор це пов'язує з тим, що досудове розслідування здійснюється не тільки стосовно воєнних злочинів, де є найбільші складнощі з розслідуванням, а й стосовно інших кримінальних правопорушень, безпосередньо не пов'язаних з війною, і стосовно цих проваджень не встановлення граничного строку виглядає недоречним [15, с. 216]. Одним з критеріїв для визначення розумності строків кримінального провадження є спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень. Останній визначається як активність та ретельність суб'єктів, уповноважених державою на здійснення досудового розслідування і судового розгляду кримінального провадження. Одним з проявів порушень розумних строків є: витрата часу на процедури формального характеру, позбавлені значущості для досягнення цілей досудового розслідування [7, с. 752]. Використовуючи інститут зупинення та відновлення досудового кримінального провадження сторона обвинувачення відтягує час прийняття остаточного рішення по справі, тим самим залишаючи особу у стані невизначеності щодо своєї долі на тривалий проміжок часу.

Варто погодитись з думкою Т.О. Лоскутова, котрий відмічає, що для вдосконалення законодавчого регулювання строків досудового розслідування під час правового режиму воєнного стану слід регламентувати винятково розумний строк для проведення досудового розслідування. Такий строк дозволить визначити ефективність досудового розслідування в умовах бойових дій шляхом урахування конкретних обставин здійснення кримінального провадження [9, с. 16]. За наявності у законодавстві гнучкого розумного строку при здійсненні розслідування в умовах бойових дій, необхідність у зупиненні досудового кримінального провадження буде відсутня.

Г.К. Тетерятник вважає необхідним внесення доповнення до ст. 280 КПК України, передбачивши підставу для зупинення розслідування такого змісту: «якщо у кримінальних провадженнях в умовах надзвичайних правових режимів жодній особі не було повідомлено про підозру» [16, с. 347]. Подібну позицію займає й О.М. Федорів, який пропонує передбачити у законодавстві можливість зупинення провадження також до повідомлення про підозру з підстави невстановлення особи, яка вчинила кримінальне правопорушення [17, с. 119]. Строки розгляду кримінального обвинувачення мають бути адекватними ситуації кримінального провадження. Право особи на розумні строки вирішення обвинувачення щодо неї може бути реалізоване лише за умови досягнення балансу між швидкістю і якістю процесуальних дій та процесуальних рішень органів кримінального переслідування та суду [3, с. 79]. На наше переконання, впровадження таких пропозицій до кримінального процесуального закону не сприятиме збільшенню ефективності здійснення розслідування кримінальних правопорушень та забезпечення права особи на розумний строк розслідування.

Ідея щодо відмови від інституту зупинення досудового кримінального провадження є не новою. Аналізуючи дану пропозицію О.Ю. Татаров вказує, що повністю відмовлятися від інституту зупинення на стадії досудового розслідування не доцільно, оскільки в разі його відсутності стане неврегульованим питання щодо обчислення строків досудового слідства. З іншого боку, зупинення досудового слідства не є позитивним чинником, адже будь-яка перерва у розслідуванні злочинів неминуче тягне за собою настання негативних наслідків, зокрема втрачається важлива доказова інформація, затягуються терміни відновлення порушених прав та інтересів осіб, яким завдано шкоду, потрапляє під загрозу безпека учасників процесу тощо. А це зрештою призводить іноді до невизначеності судової перспективи вирішення окремої кримінальної справи. Залишення злочину нерозкритим, у свою

чергу, сприяє вчиненню нових суспільно-небезпечних діянь, тобто загрожує погіршенню криміногенної ситуації в регіоні та країні в цілому [18, с. 243]. У контексті дослідження зупинення досудового кримінального провадження за наявності об'єктивних обставин, що унеможливають подальше проведення досудового розслідування в умовах воєнного стану слід підтримати позицію Т.О. Лоскутова з даного питання щодо відмови від інституту зупинення в цілому.

Висновки. Отже, на підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки. Однією з проблем на етапі досудового розслідування є порушення права людини на розумний строк кримінального провадження у зв'язку з застосуванням інституту зупинення та відновлення досудового розслідування.

Відсутність судового контролю за законністю підстав та процесуального порядку зупинення та відновлення досудового розслідування, а також законодавча невизначеність щодо кількості прийняття стороною обвинувачення процесуальних рішень щодо зупинення та відновлення досудового розслідування, уможливорює штучне, формальне та необґрунтоване збільшення строків досудового розслідування та порушення права людини на розумний строк кримінального провадження.

Попри на існування виняткових обставин воєнного стану, котрі тимчасово унеможливають проведення досудової процесуальної діяльності, застосування інституту зупинення та відновлення досудового розслідування в умовах воєнного стану може призводити до порушення права людини на розумний строк кримінального провадження.

Для забезпечення права людини на розумний строк кримінального провадження положення кримінального процесуального закону в частині правової регламентації зупинення та відновлення досудового розслідування, у тому числі в період дії правового режиму воєнного стану, потребують удосконалення. Законодавчі зміни можуть бути спрямовані або на скасування інституту зупинення та відновлення досудового розслідування, або на оптимізацію змісту відповідних процесуальних норм шляхом унормування судового контролю за законністю підстав та процесуального порядку зупинення та відновлення досудового розслідування, а також забезпечення юридичної визначеності щодо максимальної кількості процесуальних рішень про зупинення та відновлення досудового розслідування у кримінальному провадженні.

Перспективними напрямками подальших розвідок можуть бути такі: дослідження окремих аспектів права підозрюваної особи на свободу та особисту недоторканність на стадії досудового

розслідування; визначення проблемних питань щодо засобів збирання доказів стороною захисту на стадії досудового розслідування.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон від 13.04.2012. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 01.10.2023).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 03.10.2023).
3. Лобойко Л.М., Банчук О.А. Кримінальний процес : навч. посіб. Київ : Ваіге, 2014. 280 с.
4. Федорів О.М. Європейські стандарти ефективності досудового розслідування: дис. ... докт. філософії: 12.00.09. Львів, 2023. 240 с.
5. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Меріт проти України» від 30.03.2004 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_110#Text (дата звернення: 12.10.2023).
6. Сімонович Д.В. Європейські стандарти забезпечення прав людини у досудових стадіях кримінального процесу України : монографія. Харків : Ника-Нова, 2011. 272 с.
7. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків: Право. 2016. Т. 19.: Кримінальний процес, судочестрій, прокуратура та адвокатура / редкол.: В.Т. Нор (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2020. 960 с.
8. Расчотнов Є.В. Зупинення досудового розслідування: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2016. 237 с.
9. Лоскутов Т.О. Правове регулювання строків досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Правовий часопис Донбасу*. № 2 (79). 2022. С. 11-18.
10. Лоскутов Т.О. Предмет регулювання кримінального процесуального права : монографія. Київ : Юридичний світ, 2016. 416 с.
11. Лоскутов Т.О. Нормативне забезпечення стандартів ефективного досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2023. С. 465-468.
12. Кримінальний процес України: досудове розслідування : навчальний посібник / О. О. Волобуєва, М. С. Городецька, Т. О. Лоскутов та ін.; за заг. ред. В. М. Бесчастного. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2019. 122 с.
13. Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування: колективна монографія / За заг. ред. Ю.П. Аленіна. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 1148 с.
14. Бобечко Н.Р. Умови зупинення досудового розслідування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія юридичні науки. № 1. 2023. С. 26-30.
15. Федорів О.М. Реалізація стандартів ефективності досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 4. С. 210-218.
16. Тетерятник Г. К. Зупинення досудового розслідування у кримінальних провадженнях в умовах надзвичайних правових режимів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 343-348.
17. Федорів О.М. Стандарт ретельності (сумлінності) розслідування жорстокого поведіння (ill-

treatment) у практиці ЄСПЛ і його реалізація в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. №3. Ч.1. С. 114-122.

18. Татаров О.Ю. Проблеми застосування інституту зупинення досудового провадження у діяльності слідчих органів внутрішніх справ. 2012. С. 242-251. URL : <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1245/Tatarov.pdf?sequence=1> (дата звернення 01.10.2023).

Анотація

Маринич О. Ю. Деякі аспекти забезпечення права на розумний строк досудового кримінального провадження. – Стаття.

Статтю присвячено дослідженню окремих аспектів забезпечення права на розумний строк досудового кримінального провадження. У ході викладу основного матеріалу наголошується, що однією з проблем на етапі досудового розслідування є порушення права людини на розумний строк кримінального провадження у зв'язку з застосуванням інституту зупинення та відновлення досудового розслідування. Визначено, що відсутність судового контролю за законністю підстав та процесуального порядку зупинення та відновлення досудового розслідування, а також законодавча невизначеність щодо кількості прийняття стороною обвинувачення процесуальних рішень щодо зупинення та відновлення досудового розслідування, уможлиблює штучне, формальне та необґрунтоване збільшення строків досудового розслідування та порушення права людини на розумний строк кримінального провадження. Констатовано, що попри на існування виняткових обставин воєнного стану, котрі тимчасово унеможливають проведення досудової процесуальної діяльності, застосування інституту зупинення та відновлення досудового розслідування в умовах воєнного стану може призводити до порушення права людини на розумний строк кримінального провадження. Підсумовано, що для забезпечення права людини на розумний строк кримінального провадження положення кримінального процесуального закону в частині правової регламентації зупинення та відновлення досудового розслідування, у тому числі в період дії правового режиму воєнного стану, потребують удосконалення. Запропоновано внесення змін до кримінального процесуального закону, які можуть бути спрямовані або на скасування інституту зупинення та відновлення досудового розслідування, або на оптимізацію змісту відповідних процесуальних норм шляхом унормування судового контролю за законністю підстав та процесуального порядку зупинення та відновлення досудового розслідування, а також забезпечення юридичної визначеності щодо максимальної кількості процесу-

альних рішень про зупинення та відновлення досудового розслідування.

Ключові слова: розслідування; розумний строк; зупинення розслідування; відновлення розслідування; воєнний стан.

Summary

Marynych O. Yu. Some aspects of ensuring the right to a reasonable period of pre-trial criminal proceedings. – Article.

The article focuses on the study of certain aspects of ensuring the right to a reasonable period of pre-trial criminal proceedings. In the process of investigating the subject it is emphasized that one of the problems at the stage of the pre-trial investigation is the violation of the human right to a reasonable period of criminal proceedings in connection with the application of the institution of stopping and resuming the pre-trial investigation. It was determined that the lack of judicial control over the legality of the grounds and procedural procedure for stopping and resuming the pre-trial investigation, as well as legal uncertainty regarding the number of procedural decisions taken by the prosecution regarding the suspension and resumption of the pre-trial investigation, enables an artificial, formal and unjustified increase in the terms of the pre-trial investigation and violation of human rights for a reasonable period of criminal proceedings. It was established that despite the existence of exceptional circumstances of martial law, which temporarily make it impossible to carry out pre-trial procedural activities, the use of the institution of suspension and resumption of pre-trial investigation in conditions of martial law can lead to a violation of human rights for a reasonable period of criminal proceedings. It is concluded that in order to ensure the human right to a reasonable period of criminal proceedings, the provisions of the Criminal Procedure Law in terms of the legal regulation of the suspension and resumption of pre-trial investigation, including during the period of the legal regime of martial law, need to be improved. Amendments to the criminal procedural law are proposed, which are aimed either at abolishing the institution of suspension and resumption of pre-trial investigation, or at optimizing the content of relevant procedural norms by normalizing judicial control over the legality of grounds and the procedural order of suspension and resumption of pre-trial investigation, as well as ensuring legal certainty regarding the maximum number of procedural decisions on stopping and resuming pre-trial investigation in criminal proceedings.

Key words: investigation; reasonable term; stopping the investigation; reopening the investigation; martial law.